Heterocerus senescens, ny skalbaggsart för Sverige

GÖSTA GILLERFORS

Gillerfors, G.: Heterocercus senescens, ny skalbaggsart för Sverige. [Heterocerus senescens Kiesenw., new to Sweden (Col., Heteroceridae).] - Ent. Tidskr. 103: 71–72. Lund, Sweden 1982. ISSN 0013-886x.

The mediterranean species *Heterocerus senescens* Kiesenw. is reported from Sweden. It is recorded from Gotland, both from the little island of Fårö and from some places of the main island. A short description of the species is given and also a key to the scandinavian species of Heteroceridae.

G. Gillerfors, Maskrosstigen 23, S-432 00 Varberg, Sweden.

Vid genomgång av djur insamlade på Fårö 12.6.1979 på sandstranden strax söder om Sudersand påträffades en heterocerid, som jag med hjälp av tillgänglig litteratur ej kunde artbestämma. Exemplaret sändes därför till Reinhold Charpentier, som konstaterade att det rörde sig om *H. senescens,* en art som knappast var att vänta här uppe i Norden då dess närmsta kända förekomst är omkring Medelhavet bl a i Spanien. Ett annat exemplar hade jag även tagit vid översvämning 6.4.1979 på Mästermyr, Gotl., Anders Törnvall tog även ett exemplar samma år på Gotland vid kanten av en mindre vattensamling i en sandgrop i Stånga. Vid eftergranskning av heterocerider i olika samlingar har det framkommit att Stig Lundberg hade tre exemplar tagna på stranden vid Herrvik, Gotl., 15.7.1975. På samma lokal har den senare tagits av flera samlare. Arten tycks därför vara spridd på Gotland.

Förmodligen är det ej fråga om någon nyinvandrad art, utan den tillhör gruppen av sydliga och sydöstliga element, dit en del av Gotska Sandö-djuren hör. När och hur dessa arter kommit till ön är ju en omstridd fråga som fortfarande kräver sin lösning. *Pogonocharus caroli* Muls. är ju ett av Sandö-djuren som även förekommer på Gotland. Folke Olsson (in litt.) tog på Fårö för några år sedan en annan sydlig art, nämligen *Hypera vidua* Géné, vars närmsta förekomst är södra Frankrike. Djuren har förmodligen kommit hit under en varmare klimattyp och miljön på dessa öar i Östersjön är tydligen så pass lämplig att dessa arter har kunnat leva kvar.

H. senescens beskrevs av Kiesenwetter 1865 efter exemplar tagna i södra Spanien. Av de heterocerider som förekommer i Norden står *senescens* närmast *intermedius,* men skiljer sig från denna art bl a genom att halsskölden är lika bred som täckvingarna. Hos *intermedius* är halsskölden tydligt smalare än täckvingarna. Hos *senescens* finns en stor triangulär ljus fläck på täckvingarna invid skutellen, medan *intermedius* har hela täckvingbasen mörk. (Endast i undantagsfall kan en mindre ljus fläck förekomma vid basen). Fläckarnas utbredning hos *senescens* för övrigt: Tre mer eller mindre tydligt förenade dubbelfläckar efter täckvingens sidokant, varav den första och den bakersta ofta når ut till sidokanten. Två mindre avlånga fläckar nära suturen, den ena framför och den andra bakom mitten. Fläckarnas storlek och form kan variera. (Fig. 6.)

Halsskölden är tämligen fint och rätt glest punkterad. Täckvingarna betydligt kraftigare och glesare punkterade än halsskölden, mellan punkterna med mycket fin punktur. Täckvingarna med vitgrå, föga tät grundbehåring och tämligen långt uppstående behåring. Lårlinjen fullständig.

Benen är mer eller mindre ljust färgade. Antennernas byggnad är olika hos *senescens* och *intermedius,* särskilt 4:3 och 5:e lederna (Fig. 1 & 2).

Hanliga genitalier Fig. 3–5.

En beskrivning av arten finns hos Ganglbauer (1904).

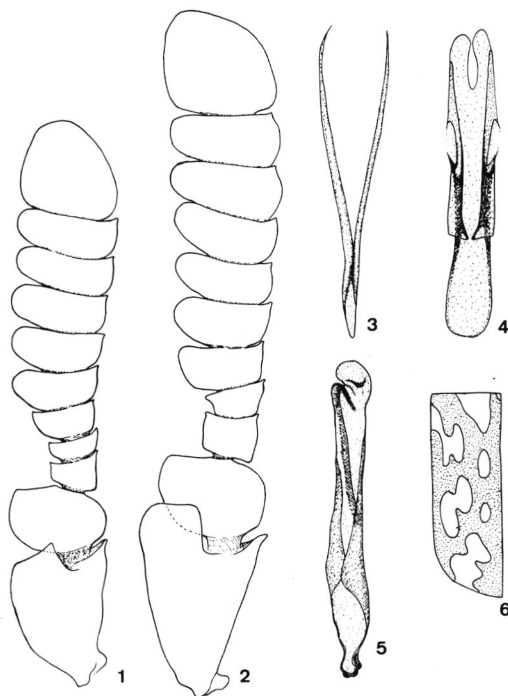

Fig. 1–6. 1. *H. intermedius* Kiesenw., antenn. – 2–6. *H. senescens* Kiesenw. – 2. Antenn. – 3–5. Hanliga genitalier (3. spiculum, 4. tegem, 5. penis). – 6. Schematisk fördelning av fläckarna på täckvingarna.

H. intermedius Kiesenw., antenna. – 2–6. *H. senescens* Kiesenw. – 2. Antenna. – 3–5. Male genitalia (3. aedeagel struts, 4. tegmen, 5. penis). – 6. Schematic distribution of the spots on elytra.

Bestämningstabell för nordiska heterocerider

1. Första bukledens abdominallist når endast fram till bukledens bakkant 2
– Första bukledens abdominallist fullständig, nående fram till bakhöften 8
2. Täckvingarna enfärgat svarta. Antennerna utan avsatt antennklubba, från tredje leden jämt tilltagande i bredd .... *aureolus* (Schiö.)
– Täckvingarna med mer eller mindre tydlig ljus teckning i form av fläckar eller oregelbundna band. Tydligt avsatt antennklubba 3
3. Pronotum baktill endast kantad i mitten, ej innanför bakhörnen 4
– Pronotum baktill kantad helt fram till bakhörnen 5
4. Stor art, 4,8–6,2 mm. Täckvingarna chagrinerade, med fina likstora punkter. Punkturen tät .... *fossor* Kiesenw.
– Mindre art, 3,5–4,6 mm. Täckvingarna ej chagrinerade, glänsande med olikstora punkter .... *flexuosus* Steph.
5. Täckvingarna uppstående behåring lång 6
– Täckvingarna uppstående behåring kort 7
6. Stor art, 4,5–5,8 mm. Den ljusa teckningen på täckvingarna reducerad till små fläckar, i främre tredjedelen ofta nästan helt försvunnen. Pronotums bakhörn avrundade. Halofil .... *obsoletus* Curt.
– Mindre art, 3,5–4,2 mm. Den ljusa teckningen mer framträdande, bestående av mer eller mindre tydligt zigzagformade tvärband. Pronotums bakhörn nästan rätvinkliga. .... *marginatus* (F.)
7. Genomsnittligt större, 3–4,5 mm. Prothorax framkant svagt konvex eller rak. Ben genomgående ljusare .... *fenestratus* (Thbg.)
– Genomsnittligt mindre, 3–3,6 mm. Prothorax framkant svagt inbuktad i mitten. Ben genomgående mörkare .... *fusculus* Kiesenw.
8. Antenner med 10 leder. Antennklubban med 6 leder. Pronotum och täckvingar fint punkterade .... *hispidulus* Kiesenw.
– Antenner med 11 leder. Antennklubban med 7 leder. Pronotum och täckvingar grövre punkterade 9
9. Pronotum smalare än täckvingarna. Täckvingar utan ljus fläck vid skutellen. Ben mörkare .... *intermedius* Kiesenw.
– Pronotum minst så bred som täckvingarna. Täckvingar med en stor ljus fläck vid skutellen. Ben ljusare .... *senescens* Kiesenw.

Ett varmt tack riktas till Reinhold Charpentier för hjälp med artbestämningen och till Lars Huggert för hjälp med figurerna samt till Stig Lundberg för fynduppgifter.

Litteratur

Ganglbauer, L. 1904. Die Käfer von Mitteleuropa IV; 1.

von Kiesenwetter, H. 1865. Eine entomologische Exkursion nach Spanien im Sommer 1865. – Berliner Ent. Zeitschr. 9: 359–396.